

zesde jaargang nr. 4

valk hof nieuws

V A L K H O F N I E U W S

REDACTIELEDEN: Hein van Brienon
Gerard Hermans
Hans v. Koningbrugge
Theo Verweij

REDACTIEADRES: Pr. Wilhelminalaan 1
6571 AM Berg en Dal
telefoon: 08895-1504

ONTVANGSTELLEN/ROEMERBIDINGEN

COORDINATOR: Hein van Brienon
Barbarossastr. 50
6522 DN Nijmegen
telefoon: 233554

VERKRIJGINGS-POSTGIRONUMMER: 44318363

1978 / 1984

V O O R W O O R D

Terwijl U slechts enkele weken geleden Uw Valkhofnieuws nummer drie hebt ontvangen, krijgt U al weer, nu beter op tijd, het kerstnummer 1984 in handen.

Hebt U naar wij hopen leesplezier mogen beleven aan het vorige thema-nummer, ditmaal hebben wij een, minder omvangrijk kerstnummer trachten samen te stellen in een rustigere uitvoering, evenwel met valkhofnieuws en fantasie-vrijheden rondom de zeer gewaardeerde tekeningen van onze medewerker J. Hendriks, terwijl Hein van Brienon het eerste van zijn twaalf valkhofverhalen hier heeft weergegeven.

De keuze voor een wat rustiger Kerstnummer mag echter beslist niet de gedachte laten ontstaan, dat we slechts zouden toekijken op het valkhofgebeuren of dat aan vechtlust (in de juiste zin) zou zijn ingeboet.

Het is zelfs zo, dat de eerdere verontusting plaats maakte voor terechte teleurstelling en verontwaardiging en hierdoor de drang naar "verantwoorde daadwerkelijke eigen inbreng" nog duidelijker gestalte heeft gekregen.

Even in het kort, teleurstelling en verontwaardiging: als het Valkhof dan, in het toeristenseizoen ontoegankelijk is, worden gelijkertijd groepen jongelui met detectoren aangetroffen; wordt er zeer veel grond verzet maar geen kans benut voor enig dieper onderzoek; wordt bij kabellegging op muurresten gestoter, welk puin wordt afgevoerd; wordt zelfs op de puinstortplaats een aantal oude munten

opgeraapt; ben je dan aan teleurstelling toe ?..

Als bij renovatie-werkzaamheden dan ook nog een (riskante) verzakking bij de kapel wordt veroorzaakt.... en een kapelverlichting aangelegd alsof..... enfin, stop! stop!

Onze deskundigen zullen U tot in details op de hoogte houden.

Nu even iets heel anders !

Bij tekeningen, die reeds enkele malen de middenpagina's van Valkhofnieuws sierden, wordt een korte fantasie geschreven. Als bij onze leden interesse bestaat om een detail van, of een fantasie over het Valkhof te willen laten tekenen, dan kan dat op de gebruikelijke manier via postbus enzovoorts, worden kenbaar gemaakt en zal de heer J. Hendriks zich daarvoor inzetten. Het is de bedoeling dat deze tekening in het Valkhofnieuws wordt geplaatst en het origineel door de "aanbrenger(ster)" tegen een redelijke vergoeding kan worden gekocht. Voorbeelden: een schrijver met ganzeveer en kaarslicht; een haardvuur in een van de zalen; een doorkijkje vanaf de hoofdepoort op het binnenplein (zie maquette in de kapel) en vul maar in ....

Voor wat 1984 betreft is het ongeveer bij twaalven. Met enthousiasme staan we klaar om de voorbereidingen voor 1985 aan te pakken en er een goed jaar van te maken voor Nijmegen in het algemeen en voor onze Valkhofvereniging in het bijzonder.

Met grote erkentelijkheid namens al onze medewerkers, jegens U allen, die met ons, onze vereniging sterker en groter maken, spreken wij de beste wensen uit voor U allen in 1985.

Het Bestuur

*
*
*
*
*
*****

EEN DEUR IN DE VALKHOFKAPEL !

Vrijwel iedereen is het eens over de noodzaak de Valkhofkapel beter te beschutten tegen verdergaand verval. In dit verval speelt het open hekwerk (tegen ongewenste bezoekers) zeker een voorname rol, daar het royaal doorgang verleent aan vogels en ongedierte en vooral de funeste weersomstandigheden binnenhaalt.

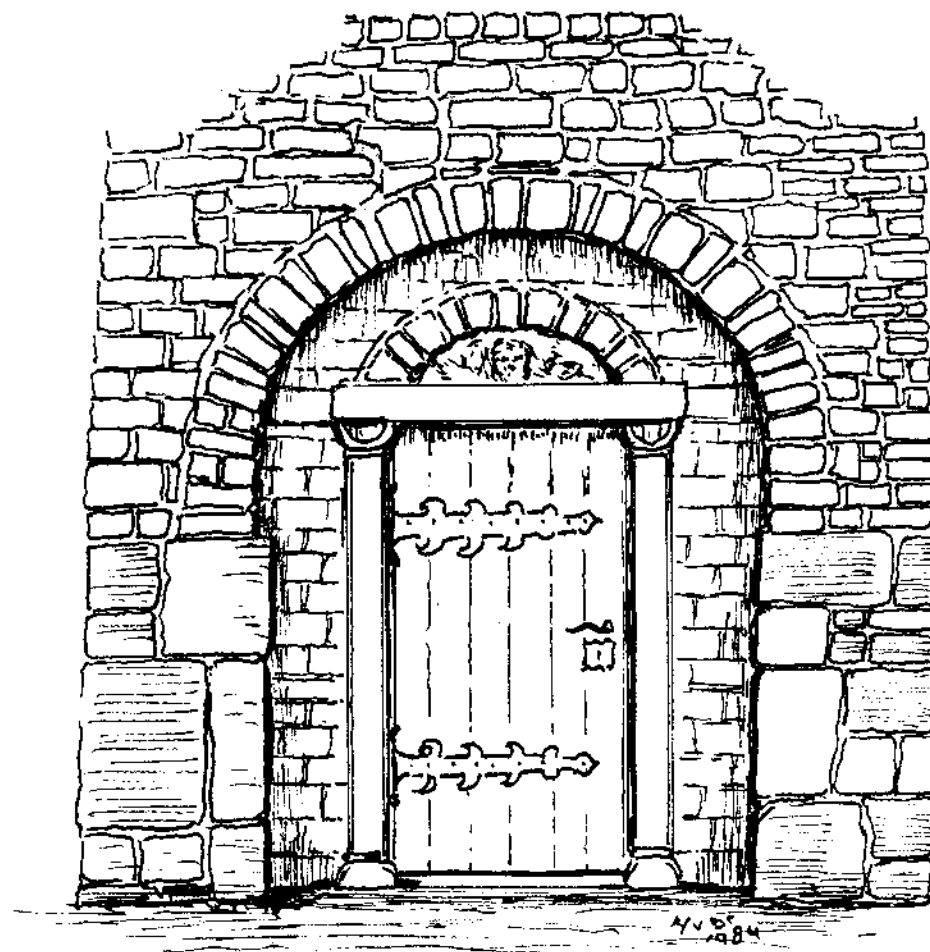
Ik reken het als een eer , de leden van onze vereniging langs deze weg mijn idee te kunnen aanreiken omtrent de mogelijkheid tot afsluiting van de Valkhofkapel.

Daar het aanwezige open hekwerk zeker niet de oorspronkelijke afsluiting is, heb ik mij bezig gehouden met studie op een bijpassende deur, waarvan U middels bijgaande tekeningen kennis kunt nemen.

Vergelijkend met de afgebeelde huidige situatie, kan enigszins een indruk ontstaan van een deur in de kapel, temeer daar de verschillende omringende stenen erop zijn aangegeven.

Deze afsluiting is gebaseerd op het model van een deur, die op oude afbeeldingen van onze burcht te zien is; zoals onder andere in het grote boek "Het Valkhof te Nijmegen", uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling: "Het Valkhof en de vroegste geschiedenis van de stad Nijmegen" in het nijmeegs museum "Comman-derie van St. Jan", in het jaar 1980; eveneens in het boekje, dat U werd aangeboden bij het eerste lustrum van de Valkhofvereniging: "Nijmegen in pen en penseel" als ook in het boekje van onze medewerker Drs. M. J. M. Dongelmans, "De Oranjes en het Valkhof 1786-1787 " vindt men bedoelde afbeeldingen. Overigegeraadpleegde literatuur zijn boeken: Geschiedenis der Bouwkunst van Suterland en Pontier en de Leergang Antiek van het N.T.I., onder hoofdredactie van Mr. F. L. M. Dony.

Zoals U allen weet, wordt de bouw van de kapel toegewezen aan de romaanse bouwstijl, die in de jaren tussen 950 en 1250 in onze streken toepassing vond.

MOGELIJKE VARIANT OP KAPELDEUR

De deur werd in die tijd in een soort nis geplaatst en kenmerkend is, dat de versierselen een ondergeschikte rol speelden aan de constructieve vorm van het gebouw. Dit vinden we terug in de deur die in de kapel gehangen heeft.

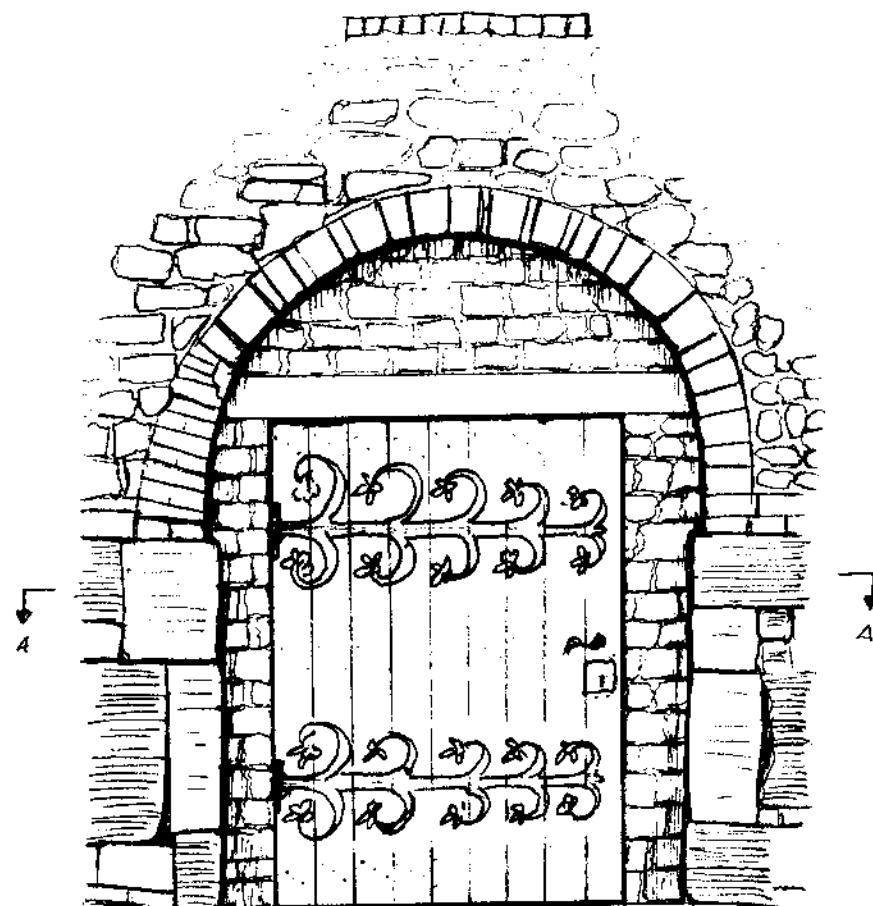
Als U de afbeeldingen in de eerder genoemde boeken er op naslaat, ziet U dat dit een strakke deur is zonder veel tierelantijnen erop of eraan. De deur is zo eenvoudig gemaakt, dat zij slechts door enkelen wordt opgemerkt. Duidelijk op de afbeeldingen te zien is, dat de deur verzonken is aangebracht in de kapelbouw volgens de toendertijd geldende bouwstijl, dus ook waarschijnlijk naar binnen draaiend.

De deur zal gemaakt zijn van eiken planken "koud tegen elkaar" gebracht, zonder sponningen en veren; de planken zijn met gesmede spijkers op klampen doorgespijkerd, waarne de punten zijn omgeklonken; zie tekening op bladzijde zeven.

Tegenwoordig wordt zo'n deur een opgeklampte deur genoemd. Het beslag diende ervoor, de deur draaibaar en de panelen ervan op de juiste hoogte bij elkaar te houden. De gehengen werden in die tijd meestal door een smid vertind. Het gewone hang-en sluitwerk voor de profane bouw en voor meubels was meestal uit voorraad leverbaar en het paste dan ook niet altijd; maar dat voor de bouw van kerken werd speciaal vervaardigd.

Deze gehengen werden altijd gesmeed en veelal uitgevoerd met sierlijke krullen. In de krullen werden de spijkergaten gemaakt, die nodig waren om, zoals hiervoor al gezegd, de deurpanelen bij elkaar te houden.

Wat het slot betreft zijn meerdere vormen in gebruik geweest.

VOORAANZICHT DEUR MET MUUR

DOORSNEDE A - A

Het slot kan van hout of ijzer zijn geweest, terwijl het ook zeer goed mogelijk was dat in een houten blok op de deur bevestigd, het ijzeren mechaniek van de sluiting was gemonteerd.

Tot de achttiende eeuw waren dergelijke sloten wel gebruikelijk voor kerkdeuren.

De versierselen die in de romaanse tijd gebruikt werden, bestonden vooral uit veel ronde bogen en ronde bladeren en rozetten.

Eikehout werd vroeger in onze omgeving veelvuldig gebruikt; naast de duurzaamheid ervan, kwam het hier in overvloed voor en de mensen kenden daardoor beter de bewerking van deze houtsoort.

Een dergelijke authentieke deur zal zeker een sierraad zijn aan de Valkhofkapel en functioneel en esthetisch verantwoord zijn.

Ik hoop met deze uiteenzetting een bijdrage te hebben geleverd tot een duidelijker beeld naar "De Deur in de Valkhofkapel" die wellicht ook naar Uw, en evenzeer naar mijn mening binnen afzienbare tijd moet worden aangebracht.

Mijn steun en medewerking hiertoe wil ik nogmaals extra onderstrepen en ik ben gaarne bereid mijn uiteenzetting toe te lichten terwijl ik eveneens open sta voor aanwijzingen en opmerkingen.

Johan Peters

*****

HAAR NAAM WAS THEOPHANU !

Na een lange reeks winterse dagen met vorst en sneeuw, drijven eindelijk de wolken uit elkaar zodat de stralende zon even voor wat lichte dooi kan zorgen.

Het is goed om nu even voor je huis te staan en al over de komende lente te dromen.

Met een stokje trekt hij twee lijnen in de natte sneeuw -X- het romeinse teken voor tien. Met zes van deze X-tekens bij elkaar is nog zijn leeftijd niet geschreven. Volgens zijn moeder was hij geboren in het jaar 940, maar precies kon zij het hem ook niet meer zeggen, ze was gewoon de tel kwijt geraakt. En nu telt men al het jaar 1002. Waarom heeft hij toch een lang leven? Alle vrienden uit de jeugd jaren zijn er niet meer, zelfs het eigen vrouwtje en drie van haar kinderen gingen voor hem uit.

Hij staart naar de overkant waar het aloude koningsgoed "De Valkenhof" ligt. In de jonge jaren heeft hij daar vaak gewerkt. Hoeveel keizers zijn er gekomen en gegaan... Over de weg die naar het Frankenland reikt, de oude romeinse heerbaan, kwamen ze statig met hun gevolg aangereden en plotse-ling kwam men in de paleisgebouwen handen te kort! Voor slimme jongens was er dan altijd wel wat te verdienen.

In het Ketelwald heeft hij met zijn vader hout voor de vuren gehaald en is zelfs met een schip tot aan de kust geweest om goederen naar hier over te brengen. Vreemd dat anderen die belevenissen zo spannend vinden, vooral de kinderen die op warme zomeravonden vaak voor het huis om hem heen zitten.

"Ome, vertel nog eens over de Valkenhof en over de keizerin die daar gewoond heeft..."

"De edele vrouwe was onderweg van de stad Aken naar hier en we telden toen het jaar 980. Zij droeg een kindje bij zich maar dat was nog niet geboren. Weet je; het was net als bij Maria toen zij met Jozef naar de stad Bethlehem ging; ze moesten haastig een beschut plaatsje zoeken omdat haar kindje onverwachts ging komen en er was niet eens een wiegje waar ze het in moest leggen..."

"Ome, U was toen toch op de Valkenhof aan het werken hè?"

"Ja, ik weet het nog goed, we waren net bezig de voorraden naar de keukens te brengen toen een ruiter het voorterrein kwam oprennen en riep: Hoort allemaal! De keizerin heeft een troonopvolger ter wereld gebracht in het Ketelwald!!! Otto III zal hij genoemd worden. Laat dit bekend worden door het hele rijk!!!

Ik was nog in mijn beste jaren en kon goed met paarden omgaan en vertrok daarom nog diezelfde dag met een grote wagen om voedsel en kleding naar het opgeslagen kamp te brengen. We vonden er de gestrande karavaan in feestvreugde. Het was de eerste keer dat ik bij de keizerin werd ontvangen. Zij was een mooie nog jonge vrouw met zwarte haren en in haar armen droeg zij een prachtig kindje. Naast haar rustbed stond een ikoon en er brandde een lampje voor.

Zij sprak een taal die wij niet konden verstaan, maar er was iemand bij haar die ons alles begrijpelijk maakte. Bij het weggaan drukte zij ons de hand en zei stralend: - de heilige Nicolaas is mijn voorspreker geweest; hij heeft mijn smeekbeden in de handen van God gedragen; ik heb nu óók een zoon. Bij het paleis in Numaga moet een kapel komen en de naam Nicolaas zal er voor altijd aan verbonden zijn!.

We kregen haar opdracht mee, de bouw voor te bereiden en toen na een aantal dagen de keizerin weer in het paleis woonde, werd een bouwmeester uit de stad Aken gehaald; want zij wilde vóór zij weer verder zou gaan, zelf het ontwerp goedkeuren.

Het werd een prachtige ronde kapel met een grieks kruis boven op de spits.

Als de keizerin op de Valkenhof vertoefde, dan volgde zij altijd met haar zoon de plechtigheden in deze kapel."

"Ome, die jongen was toen toch al een koning hè?"

"Ja, hij werd al met drie jaar tot koning gekroond, omdat zijn vader stierf; maar zijn moeder moest natuurlijk het grote keizerrijk besturen, dat begrijp je wel. Het was moeilijk voor haar maar ze heeft het goed gedaan.

Toen wij het jaar 991 telden en het net zomer was geworden, waren zij weer hier. Kort nadat haar zoon zijn elfde verjaardag had gevierd, het is erg om het te zeggen, stierf de goede keizerin vrij plotseling.

Wij hebben haar nog eenmaal mogen zien, opgebaard in de kapel die ze zelf had laten bouwen, en er brandde weer een lampje voor de Nicolaas-ikoon.

Iedereen in het keizerrijk was bedroefd, want de edele vrouwe was iemand waarvan je wel moest houden.

De volgende dag werd zij plechtig naar de stad Keulen gebracht en daar in de Panteleonskerk begraven."

"Ome, hoe was haar naam ook weer?"

"Haar naam was Theophanu, dat mag je nooit meer vergeten...!"

Een koude wind steekt op, de zon is verdwenen en hij komt tot de werkelijkheid terug. In de nog dooiende sneeuw staan nog enkele tekens... XXI...een en twintig, de leeftijd die de jonge keizer maar pas een half jaar geleden bereikte en gisteren is op de Valkenhof bekend gemaakt, dat Otto III in het verre Italië is gestorven.

Nog even sluit hij de ogen en ziet in herinnering eer van geluk stralende moeder met haar pas geboren kindje in het Ketelwald....

uit "TWAALF VALKHOFVERHALEN"

H.v.Brienen

KLOKKEN VAN HET VALKHOF (2)

Twee jaar geleden publiceerde ik het eerste gedeelte van mijn tekst over de historische Valkhofklokken. Op veelvuldig verzoek geef ik hiervan in dit Valkhofnieuws een samenvatting, gevolgd door het afsluitende relaas.

Reeds in de late Middeleeuwen bezat de hertogelijke Sint-Nicolaaskapel op de Nijmeegse burcht twee luik klokken. Ten tijde van de beginperiode van de Opstand werden zij - misschien op aandrang van Gilles de Berlaymont, heer van Hierges en stadhouder van Gelderland - vervangen door twee te Mechelen (door Adriaen Steijlaert in 1574) gegoten bronzen opvolgers. Gezien de oorlogsdreiging, die toen ook op Nijmegen afkwam, is het niet onmogelijk dat de nieuwe klokken in de eerste plaats als alarmklokken hebben dienstgedaan. Voor de liturgie werden zij na 1591 in elk geval niet meer gebruikt.

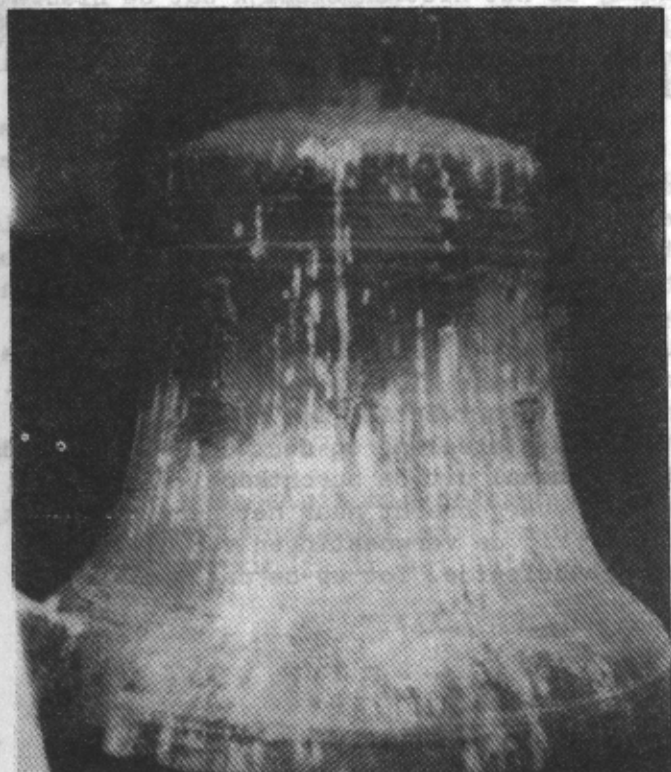
Het tweetal bleef, ondanks pogingen van inwoners van Lent en Wychen, die zelf om een luiklok verlegen zaten, hoog 'int cappelleken opt Valkhoff' hangen. In 1672 echter bracht het zg. 'rampjaar' de bezetting van de stad door de Franse troepen met zich mee. Ook het Valkhof kreeg de soldaten van Lodewijk XIV binnen zijn eeuwenoude muren.

Gedurende de twee jaar dat stad en burcht bezet waren, verdwenen beide klokken uit de Valkhofkapel. Het kleinste van het tweetal (145 ponden) stond op 17 augustus 1674 plotseling op de stoep van de stads-werkmeester. Eenmaal uit de burchtkapel verwijderd, werd deze klok overgebracht naar het hervormde kerkje van Hees, waar zij de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog overleefde. Tot op de dag van vandaag

De klokken uit Mechelen (links) en Asten (rechts)

De Valkhofklok

strooit zij haar klanken uit over de Schependomlaan en omgeving.

Na de overgave van de stad aan de Fransen in 1672 werd de Sint-Stevenskerk (sedert 1591 in handen van de hervormden) ogenblikkelijk teruggegeven aan de katholieken. I.v.m. het vieren van de roomse liturgie drong de geestelijkheid aan op het in ere herstellen van het dakruitertje, waarin altijd een klok het Sanctus had geluid. Men hoefde niet ver naar een klok te zoeken. De grootste Valkhofklok - zonder klepel maar liefst 330 ponden wegend - moest onmiddellijk haar doelloze bestemming in de Karolinische kapel inruilen voor een functioneren op het dak van de Grote Kerk.

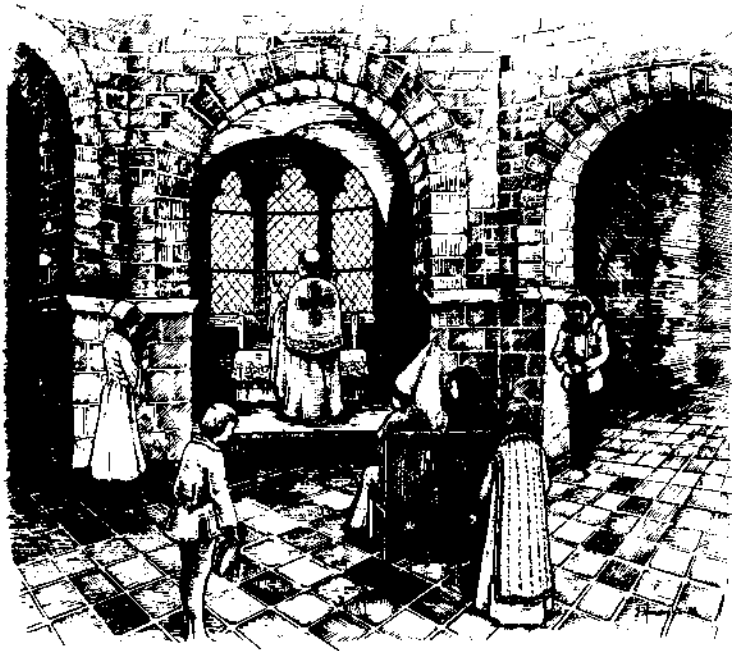
Kort na het vertrek van de Fransen in 1674 haalde men de klok weer uit de dakruiter. Op 20 augustus van dat jaar werd zij gewogen in het Waaggebouw aan de Grote Markt en kreeg zij een nieuwe hangplaats toegewezen. Op verzoek van de hervormde kerk van Neerbosch, waar de Fransen eerder - onder protest van predikant Johannes Smetius Jr. - de oude klok hadden meegenomen, verhuisde de grootste Valkhofklok naar deze voormalige Sint-Anthoniskapel.

Nog in 1674 voorzien van een nieuwe as, roept zij sedertdien dáár de gelovigen naar het godshuis, dat inmiddels weer in katholieke handen is overgegaan en nog steeds - weliswaar incidenteel vanuit de Dennenstraat - bediend wordt.

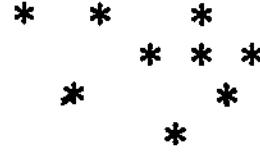
Maarten J.M. Dongelmans

*****

*Gloria! Gloria!
in excelsis Deo!*

*et in terra pax hominibus
bonae voluntatis!!*

Kerst gedachte

WANNEER DE ZON

NIET MEER ZO HOOG KOMT

EN DE KALE BOMEN

WUIVEN IN DE KILTE

VAN DE WIND

LIJKT DE NATUUR VERSTOMD

EN WACHT JE

IN STILTE

OP HET KIND

DAT OP HET

KERSTFEEST KOMT.

EEN NIEUWE LICHTINSTALLATIE

+++++++ IN DE ST.NICOLAASKAPEL

+++++++

Na van de gemeente te horen te hebben gekregen dat ook de lichtinstallatie in de St.Nicolaas- of Karolingische Kapel zal worden vernieuwd, is de technische commissie onverwijld aan de slag gegaan. In de kapel werden de mogelijkheden nauwgezet bestudeerd teneinde een goed installatievoorstel aan te kunnen bieden. De installatie moest volgens onze commissie voldoen aan de volgende punten:

- vaste spanningspunten in beneden- en bovengalerij.
- mogelijkheden voor verplaatsbare spotverlichting ten behoeve van de exposities.
- TL-verlichting zal geen toepassing vinden.
- een leiding voor audiokabels naar de bovengalerij.
- de installatie zal zoveel mogelijk uit het zicht moeten worden gelegd.

Merkwaardig genoeg werd onze technische commissie korte tijd later geconfronteerd met een reeds aangelegde lichtinstallatie. Ons ongenoegen over de uitvoering ervan werd niet onder stoelen of banken gestoken. Afgezien van de groepenkast, kon deze installatie slechts "ten hemel schreiend" worden genoemd. Geen enkele poging was ondernomen om de zware kabels aan het zicht te onttrekken en schakelaars waren achteloos op de muren gemonteerd, binnen het bereik van eenieder die het als amusant ervaart de kapel onverwachts in het donker te zetten. Degene die uiteindelijk verantwoordelijk is voor een dergelijke installatie moet bij het zien ervan het schaamrood naar de kaken zijn gestegen, want de installatie werd afgekeurd. Daarna werd onze technische commissie pas gevraagd

of zij wellicht een voorstel had voor een verantwoorde installatie. Het antwoord was even nuchter als verrassend: ja, een dergelijk voorstel was uitgewerkt en reeds enige tijd beschikbaar !

Wij willen U dit voorstel niet onthouden en drukken het hierbij letterlijk af. Daarbij zij vermeld dat het gaat om richtlijnen onzerzijds.

B E G A N E G R O N D

- * Vaste verbinding vanaf groepenkast loodrecht naar de bovengalerij (door nisplafond), incl. 1 x pijp 5/8" (leeg) t.b.v. de leidingen van de audio-installatie e.d.
- * Leidingen en lasdoos bij aluminium ladder verwijderen.
- * TL-armaturen verwijderen.

EERSTE VERDIEPING (BOVENGALERIJ)

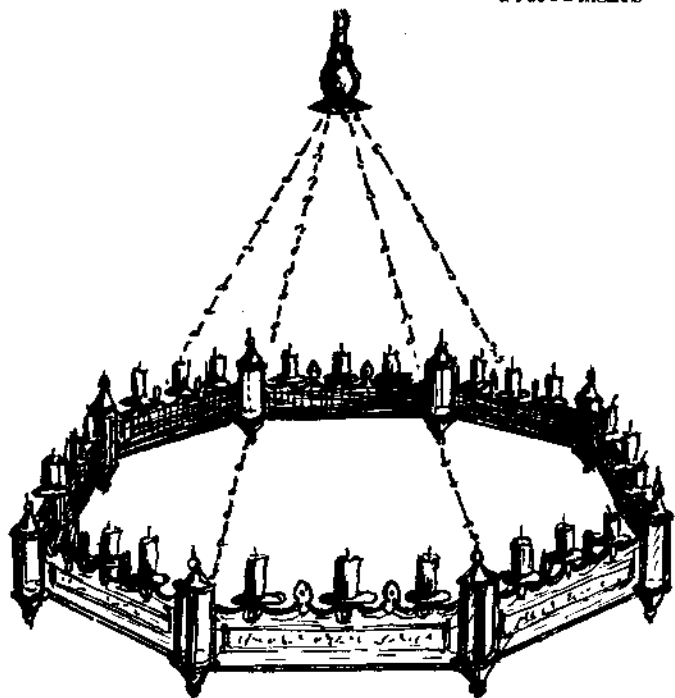
- * Ringleiding op bovengalerij (bij voorkeur in de vloer direct achter de zuilen), met dalende leidingen naar de hoogste gewelfpunten van de ondergalerijwanden, eindigend in een spanningsrail, (zie schets).

Het geheel is echter, volgens een woordvoerder van de gemeente, als experiment gedacht. Het resultaat is volgens onze technische commissie tweeledig. Het door de gemeente gestelde doel wordt niet bereikt en de bollen vormen een merkwaardige toevoeging, welke allerminst recht doet aan de bijzondere sfeer waarom de kapel wordt geroemd.

Tot zover onze gedachten over een nieuwe lichtinstallatie. Het is jammer dat ook nu weer eerst het werk is uitgevoerd en daarna pas gedacht; veel geld is verloren gegaan, geld dat zoveel beter had kunnen worden besteed.

G.Hermans

Schets van een kroonluchter. (H. v. Brienen)

NIJMEGEN

a p r i l

September

AKEN

KEULEN

Misschien heeft U eerder al plannen gehad om de stad Aken eens te bezoeken; de stad die zoveel binding heeft met Nijmegen.

Hiertoe wordt wellicht nu een mooie gelegenheid geboden! De Valkhofvereniging organiseert in het komend jaar een bustocht naar de oude keizersstad; om precies te zijn, op donderdag 25 april 1985.

Op de heenreis wordt een koffiestop gehouden in het plaatsje Brüggen in welke plaats tevens een kasteel-ruïne te zien is.

Voor wat Aken betreft staan op het programma rondleidingen door de Dom en de schatkamer evenals een bezoek aan de beroemde keizerszaal, gelegen in het historische stadhuis.

Oorspronkelijk bedoeld als een dagtocht voor onze toezichhouders, is dit initiatief met zulk een enthousiasme ontvangen dat we besloten hebben onze leden hiervan op de hoogte te stellen, zodat aanmelding voorlopig tot de eerste februari 1985 openstaat.

De redactie van Valkhofnieuws zal voor een overzichtelijk reisschema zorgen. Wat de reiskosten betreft, kunnen wij nog geen bedrag noemen ook al omdat een en ander van het aantal deelnemende leden afhangt.

Voorts is in de maand september 1985 een busreis naar Keulen gepland, in verband met de feestelijkheden aldaar onder de naam: "Colonia Romana 1985" ofwel "Het Romaanse Keulen 1985".

Wij zullen daar o.m. de Panteleonskerk bezoeken waarin de graftombe met de stoffelijke resten van keizerin Theophanu staat opgesteld. (x)

In februari hopen wij een volledig dag-programma te kunnen publiceren van beide reizen.

Informatie omtrent deze tochten kunt U inwinnen bij de heer A.H.J. vd Boogaard, Ahornstr. 3 telefoon 220495 te Nijmegen.

(x) In het volgende Valkhofnieuws zal extra aandacht worden besteed aan deze prachtige romaanse kerk, die na de zware schade van de tweede wereldoorlog nu weer geheel is gerestaureerd.

COLONIA ROMANA 1985

Op 24 december 1984, wordt, in de romaanse kerk "St. Maria in Kapitoel, met een plechtige nachtmis het herdenkingsjaar geopend.

Op het programma staan naast tentoonstellingen en bijeenkomsten een aantal bijzondere concerten.

Televisie en radio zullen royaal aandacht besteden aan deze herdenkingsperiode.

In alle twaalf gerestaureerde romaanse kerken zullen rondleidingen worden gehouden en zal voldoende informatiemateriaal te verkrijgen zijn.

EEN KERKEPAD DOOR KEULEN WORDT
ZEER DE MOEITE WAARD !!

Hein van Brienem

NOG EENMAAL DE KAPEL OPEN !

Zaterdag 17 en zondag 18 november was de karolingische kapel voor het laatst in 1984 geopend, dit naar aanleiding van een A.N.W.B.-wandeltocht door onze stad.

Na een voorafgaande, voor de Valkhofvereniging zeer vriendelijke publikatie in de Kampioen waarbij wij werkelijk over de bol gestreken werden, kon er eigenlijk al niets meer mis gaan. De beide dagen werden dan ook voor ons de moeite waard. We zijn er zeker van dat geen deelnemer het beklimmen van de Valkhofheuvel heeft overgeslagen.

Dankzij de toezichhouders kon de kapel de beide dagen geopend zijn van 'smorgens 11 uur tot 'smiddags 17 uur. In totaal werden 1327 bezoekers geteld ! De wandelaars bleken afkomstig uit alle hoeken van het land aangevuld met toevallig passerende Nijmegenaren.

Een lagedruk-gebied boven onze streken gedurende dit weekend vergezeld door een gure wind die voor een temperatuur van omstreeks zes graden zorgde, bewees weer eens duidelijk hoe praktisch het is dat onze huizen van deuren zijn voorzien inplaats van een hek zoals de kapel!

Vele gasten vonden het dan ook ronduit erg simpel dat enkele mensen bij de overheid de gedachte hebben, dat zo iets goed is voor dit historische gebouw. De opmerkingen hierover bleven dan ook niet uit.

Twee heren:

"Mijnheer, wij hebben respect voor Uw vereniging die de moed kan opbrengen om onder deze barre omstandigheden het hek te openen en de mensen toch nog sfeervol te ontvangen. Wij waren bij de Stevenskerk maar daar zat de deur op slot".

Wantrouwen ?

"Mijnheer, bent U de dominee hier ?.. "

"Nee, ik ben van de Valkhofvereniging.. "

"Oh.., dan zal ik het geld voor de deur maar in de offerblok doen !".

Een echtpaar:

"Wij zeged daarnet de intocht van St. Nicolaas in de stad en nu ik lees wat voor man die heilige werkelijk was, begrijp ik ineens dat er een karikatuur van gemaakt is ! Ik kan me nu ook beter voorstellen waarom men voor zijn kapel nog geen deur meer over heeft !.."

Medelijden ?

"Mijnheer, hebt U geen last van koude voeten ?"

"Och.. het valt nogal mee."

"Ja, het scheelt natuurlijk dat U zich warm kunt lopen voor de Valkhofvereniging !.."

U begrijpt wel dat, wanneer zoveel mensen als in dit weekend ons passeren, veel opmerkingen verloren gaan; enkelen hebben wij voor U weergegeven... Belangrijker was dat er nieuwe leden werden gewonnen !

De kapel gaat nu eenzaam de barre winter tegemoet, buiten maar ook binnen overgeleverd aan weer en wind. Hopen wij dat volgend voorjaar de opening mag plaats hebben onder een hogedruk-gebied en een stralende zon boven het Valkhof de mensen naar het onvoltooide park zal lokken,.. want U weet het, de contouren ontbreken nog !

Hein van Brienem

HET GROTE PUTHUIS OP HET VALKHOF

*****

WATER !! Misschien moeilijk voor te stellen voor ons, die maar een kraan aanraken en er komt juist zoveel uit als we believe. Een puthuis op het burchtterrein is echter door de eeuwen heen letterlijk "van levensbelang" geweest. Zo ook de put in het puthuis van het Valkhof.

Het puthuis, zoals de fraaie tekening van J. Hendriks laat zien, is om de put gebouwd en afsluitbaar. Door het puthuis wordt het water afgeschermd tegen zonlicht om algenvorming te voorkomen en door afsluiting houdt men ongedierte buiten. Tijdens beleg van de burcht zal een dergelijk puthuis zeer zeker zwaar bewaakt zijn geworden om vergiftiging van drinkwater te voorkomen en overvloedig gebruik ervan tegen te gaan.

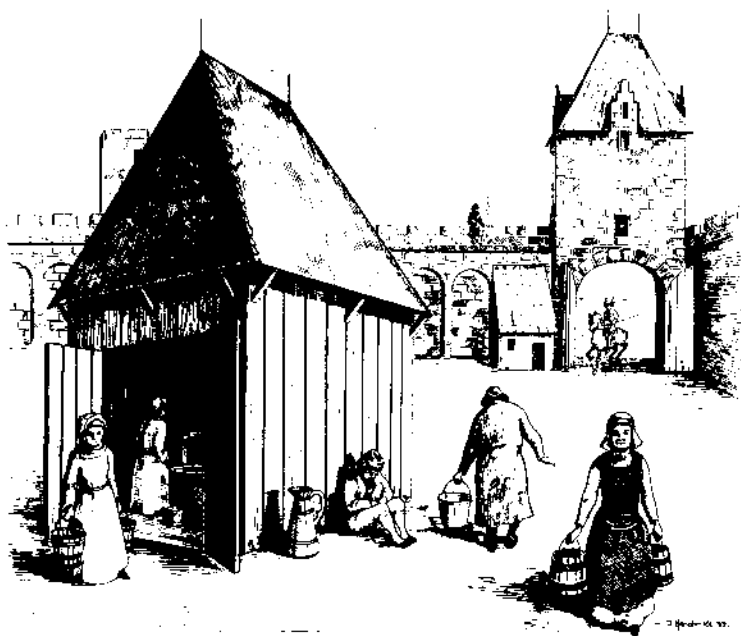
Opbouw van het grote puthuis zou een mooie renovatie-stunt geweest zijn en zeker extra bezoekers trekken. U zult wellicht reeds weten, dat de put nog vrijwel intact vlak onder het maaiveld aanwezig is en uit veiligheidsoverwegingen is afgedekt.

De PUT EN HET PUTHUIS is een realiteit en mijmerend bij deze tekening komen allerlei fantasieën los.

Is het toeval dat vier vrouwen gelijktijd aan het puthuis zijn ? Het onderonsje zal juist beëindigd zijn en ze gaan met volle wateremmers aan de geregelde taken. Het lijkt alsof er extra drukte verwacht wordt. De oudste vrouw keert om naar haar werk, nadat zij het jonge meisje met de twee zware emmers een goede raad heeft gegeven terwijl de vrouw in de witte voorschoot nog twee emmers meebringt en in de richting van het jonge meisje meeloopt. Water ! voor de keukens of de linnenwas ?

Ja er zal wel iets op handen zijn; een processie met hoge gasten waarna een jachtpartij en wellicht een tournooi ?.. De ruiter die de poort komt binnenrijden heeft wellicht een boodschap voor de burchtgraaf over de komende feestelijkheden. De wacht op de muur is kennelijk op de hoogte gesteld en kijkt de ruiter na over het burchtterrein.

Nog even wachten... als de laatste vrouw aanstonds met haar wateremmers naar buiten komt, is die schijnbaar onoplettende knaap ineens vol leven. Achteeloos met enkele mooie stenen in de hand, wacht hij zijn kans af. Hij zal aanstonds een nieuwe poging wágen om met zijn steentjes de diepte van de put te meten. De poortwachter heeft hem gezegd: "als de steen valt moet je tellen tot je de plons hoort".

DE SAMENSTELLING VAN HET LEDENBESTAND

*****

Herhaaldelijk wordt aan mensen van onze vereniging gevraagd of de leden van de Valkhofvereniging allen uit Nijmegen afkomstig zijn of ook van daarbuiten. Het leek ons zinvol eens na te gaan hoe het ledenbestand is samengesteld naar plaats van herkomst en, voor zover mogelijk, naar geslacht. Hieronder het resultaat.

De meeste leden zijn uiteraard woonachtig in Nijmegen en omgeving, maar het is verheugend te kunnen vaststellen dat ook buiten de regio Nijmegen een levendige belangstelling bestaat voor een van de oudste nederzettingen van ons land. De nederlandse leden zijn verspreid over 54 woonplaatsen; met uitzondering van Groningen Drente en Zeeland zijn alle provincies vertegenwoordigd in het ledenbestand. Onderstaande tabel geeft de situatie van 21 November 1984 weer.

Nijmegen	71,9 %)		
omgeving Nijmegen	12,9 %)	) regio Nijmegen	84,8 %
overig Gelderland	3,2 %)	) overig Nederland	13,6 %
rest van Nederland	10,4 %)		
buitenland	1,6 %	buitenland	1,6 %
	-----		-----
	100.0 %		100.0 %

Zoals U ziet telt onze vereniging ook leden in het buitenland. De meesten van hen zijn woonachtig in Duitsland. Vermeldenswaard is de woonplaats van ons verste lid: Pretoria (Zuid Afrika).

Hoewel voor een aanzienlijk deel nederlands-
talig, bevinden zich geen Belgen onder onze leden.
Of daarbij chauvinisme een rol speelt ?

Bijna een kwart van het ledenbestand (23,3%)
bestaat uit vrouwen. Het werkelijke percentage
ligt ongetwijfeld hoger, daar slechts de namen met
de toevoeging mevr. of mej. zijn geteld.

Ten aanzien van de leeftijdsverdeling binnen
het ledenbestand kan slechts een grove tweedeling
worden gemaakt. Uit het contributiebedrag is af te
lezen of het personen uit de categorie "jonger
dan 18 jaar of 65 jaar en ouder, danwel de "18 tot
65 jarigen" betreft. Onderstaand staatje geeft ook
hier de situatie op 21 November 1984 weer:

Jonger dan 18 jaar/65 jaar of ouder	20,3 %
18 tot 65 jaar	79,7 %

	100,0 %

Hopelijk zijn met dit korte overzicht weer
enige vraagtekens uit de wereld. Overigens zij
opgemerkt dat U met vragen, ideeën of opmerkingen
omtrent de Valkhofvereniging terecht kunt bij
het bestuur. Middels een brief of een kaartje aan

Valkhofvereniging
Postbus 1390
6501 BJ Nijmegen

kunt U met ons in contact komen.

G.Hermans

*****

UIT DE LEDENADMINISTRATIE

Het ledental groeit gestaag ! Sinds het ver-
schijnen van Valkhofnieuws nr.3 in November, mochten
wij de volgende nieuwe leden noteren:

Mey	Nijmegen
Grandjean	Loosrecht
Luderer	Nijmegen
Hullenaar, van 't	Nijmegen
Visser	Nijmegen
Hanzens	Amsterdam
Trum	Nijmegen
Tenten	Heerenveen
Hendriks	Nijmegen
Haarsma-van Meurs	Nijmegen

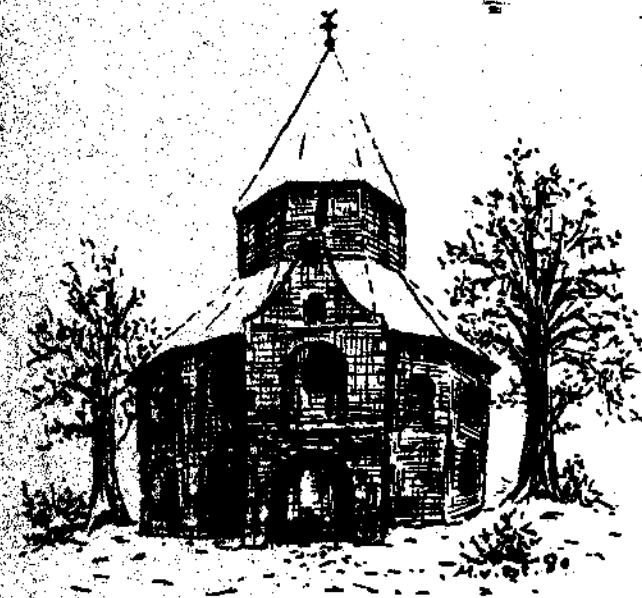
Er zijn ongetwijfeld mensen die al talloze
malen van plan zijn geweest om lid te worden van
de Valkhofvereniging, omdat de doelstellingen en
aktiviteiten hen duidelijk aanspreken, maar tot
op heden de stap nog niet hebben gezet. O, wij we-
ten ook wel dat er altijd iets tussen komt in deze
gejaagde wereld. Mocht U eens met een van deze men-
sen over het Valkhof spreken, herinnert U hen er dan
eens aan dat het lidmaatschap slechts 10 gulden is
voor 18- of 65+ en 20 gulden van 18 tot 65 jaar.
En dat al zes jaar lang ! Voor dat geld weten zij
zich verzekerd van een hoge mate van aktiviteit in
de Valkhofvereniging en worden daarvan uitvoerig op
de hoogte gehouden middels ons lijfblad, het meer en
meer bekende "VALKHOFNIEUWS". Deze periodiek blijft
minstens vier maal per jaar verschijnen en bevat
veel informatie over heden en verleden van dit méér
dan 1000 jaar oude stukje Nijmegen.

G.Hermans, ledenadministratie

*****

I N H O U D

----- blz.	
Voorwoord	1
Een deur in de Valkhofkapel: Joh. Peters	3
Haar naam was Theophanu: H. van Brienen (uit de Twaalf Valkhofverhalen)	9
Klokken van het Valkhof (2): M. Dongelmans	13
Kerstgedachte: tekening Joh. Hendriks	16
tekst Th. Verweij	17
Een nieuwe lichtinstallatie in de Sint- Nicolaas-kapel: G. Hermans	18
Nijmegen - Aken - Keulen: H. van Brienen	23
Nog eenmaal de kapel open: H. van Brienen	25
Het grote puthuis op het Valkhof: Th. Verweij	27
De samenstelling van het ledenbestand: G. Hermans	29
Wit de ledenadministratie: G. Hermans	31

*****